

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОСТОРІ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

*До 30-річчя факультету спеціальної освіти,
психології і соціальної роботи
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка*

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОСТОРИ
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць за матеріалами
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
21 вересня 2022 року

Видавництво «КНТ»
Київ - 2022

УДК 159.9:001.895:378(082)
ББК 88.840+74.58я431
П 86

*Рекомендовано до друку вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 9 від 29 вересня 2022 р.)*

Редакційний комітет конференції:

Т. В. Дуткевич, кандидат психологічних наук, професор
(відповідальний редактор))
Н. П. Панчук, кандидат психологічних наук, доцент
Г. К. Радчук, доктор психологічних наук, професор
О. В. Савицька, кандидат психологічних наук, доцент
(відповідальний секретар)
В. І. Співак, кандидат психологічних наук, доцент

П 86 **Психологічне забезпечення інноваційних процесів в освітньо-професійному просторі закладу вищої освіти: сучасні реалії та перспективи:** збірник наукових праць за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 вересня 2022 року, м. Кам'янець-Подільський). — Київ: КНТ, 2022.- 115 с.

У збірник увійшли матеріали, представлені на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Психологічне забезпечення інноваційних процесів в освітньо-професійному просторі закладу вищої освіти: сучасні реалії та перспективи» з нагоди 30-річчя факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, яка відбулася 21 вересня 2022 року. Видання адресоване науковцям, викладачам закладів вищої освіти та студентам.

Матеріали друкуються в авторській редакції

ISBN 978-966-373-956-4

© Автори доповідей
© ТОВ «КНТ», 2022

О. М. Дутко ВАРІАТИВНІСТЬ ЗАВДАНЬ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО- ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ЗВО	42
О. В. Іванова ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НУШ	47
О. М. Кормило, О. М. Воронкевич, Р. С. Чіп ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	52
А. І. Куриця ЗНАЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ	57
І. О. Кучинська КЛЮЧОВІ ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІВНИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РЕФОРМУВАННЯ.....	61
Н. П. Панчук ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТУ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	68
С. В. Поліщук ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПЕДАГОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	74
Г. К. Радчук ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЇ ПРОГРАМІСТА.....	77

стани далеко не всі вчителі можуть ефективно реалізовувати свою місію. Ця проблема ставить перед психологами-науковцями завдання дослідження психологічної готовності вчителів НУШ до професійної діяльності в умовах війни і в поствоєнний час.

Список використаних джерел

1. Максимова О. О. Комуникативна компетентність вчителя початкової школи. *Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал*. Дрогобич: Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. № 5 (136). С.59 – 63.

2. Павлик Н. Психологічні особливості гармонійності характеру майбутнього педагога. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Vird_2014_31_30

3. Штайнер К. Емоційна грамотність: інтелект з серцем. Київ: Інтерсервіс, 2016 303 с.

О. М. Корміло, О. М. Воронкевич, Р. С. Чіп

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність дослідження. Зараз ми всі проходимо через випробування — психотравмувальні події спричинені повномасштабною війною. не є виключенням учасники освітнього простору закладу вищої освіти — студенти. Вони можуть відчувати страх, тривогу, занепокоєння, розгубленість, безпорадність і сором за неможливість допомогти іншим, гнів, несподіваний спокій і порожнечу; мати стрес, поганий настрій, порушення сну та апетиту, панічні атаки чи мрії про помсту, бажання трошити речі та інше. Такі емоційні та поведінкові реакції безумовно

заважають отримувати нові знання та освіти. Тому в умовах воєнних дій і збройних конфліктів, варто супроводжувати учасників освітнього процесу, надавати психологічну допомогу задля збереження їх психологічного здоров'я та якісного навчання.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей психологічного супроводу студентів в умовах війни.

На сьогодні існують різні варіанти визначення категорії психологічного супроводу. Зазначене поняття розглядається в різних галузях психології — психології особистості, психологічному спілкуванні, консультуванні та психотерапії. При цьому кожна із цих галузей поглиблює й доповнює проблематику психологічного супроводу. Під цим кутом зору заслуговують на увагу такі визначення: це спосіб діяльності; вид психологічної допомоги людині на певному проміжку її життя; комплекс заходів, спрямований на формування певних якостей, підтримку або поліпшення психологічного розвитку особистості [1; 2; 3]. Аналізуючи сутність психологічного супроводу, приходимо до висновку, що це цілісна система професійної діяльності практичного психолога закладу вищої освіти, спрямована на забезпечення соціально-психологічних умов для успішного навчання і психологічного розвитку особистості на етапі первинної професіоналізації. Психологічний супровід в умовах постійної загрози спрямований на підтримку психічно здорових особистостей, у яких на даному етапі можуть виникати труднощі.

Проблема психологічного супроводу була предметом дослідження зарубіжних (R. Baker, W. Layton, A. Sandeen, J. Whiteley, E. Нонан, М. Рутік, М. Скілбек, И. Кошго, П. Купка, Е. Хартманн, Ю. Укке та ін.) та українських (І. Булах, Л. Власенко, С. Васьковська, Н. Волянук, Г. Ложкін, В. Панок, Н. Пов'якель, Е. Помиткін та ін.) учених. Аналіз літератури та результатів психологічної практики свідчить, що науковці не мають значних здобутків у вивченні особливостей психологічного супроводу студентів в умовах війни. Водночас, на сучасному етапі розвитку суспільства та

психології, можна спостерігати помітне зростання зацікавленості до цієї тематики в працях багатьох дослідників та практиків, які переконані, що фахова психологічна допомога студентам — важлива ланка діяльності психологічної *служби* закладу вищої освіти.

Основними завданнями психологічного супроводу студентів в умовах війни є: 1) діагностика психологічного благополуччя, стресу, дезадаптації, негативних психоемоційних станів; 2) профілактика: попередження негативних особистісних явищ, впливу травматичних подій; 3) психологічна просвіта: систематичне поширення психологічної інформації серед студентів з метою формування у них розуміння закономірностей поведінки людей за воєнних умов; 4) протидія негативному інформаційно-психологічному впливу: навчати студентів аналізувати інформацію, відрізнити інформацію від дезінформації і фейків; відпрацювання навичок протидії маніпулятивному впливу; 5) психологічна підтримка: розвиток у студентів впевненості та здатності подолати негативні психоемоційні стани в умовах війни; надання психологічної допомоги внутрішньо-переміщеним студентам; 6) психологічна корекція: здійснення цілеспрямованих заходів психологічного впливу, спрямованих на корегування психічного стану, поведінки студентів після виявлення будь-яких неклінічних порушень для приведення їх психічного стану до норми і відновлення потенції до навчання у воєнний час [3; 4].

Згідно з виокремленими завданнями, пропонуємо заходи, доцільність яких визначається запитом або після проведення психодіагностичного дослідження. Обговоримо їх детальніше.

Психодіагностична робота практичного психолога спрямована на виявлення психологічного благополуччя: відносини з іншими, прийняття себе (позитивна оцінка себе і свого життя), автономія (здатність слідувати своїм власним переконанням), компетентність (контроль над навколишнім

середовищем, здатність ефективно управляти своїм життям), наявність цілей, які надають життю спрямованості і сенсу, особистісне зростання як почуття безперервного розвитку і самореалізації; особистісних рис: впевненість в собі, адекватна самооцінка, позитивний погляд на життя, доброзичливість, товарицькість, емоційна стабільність. За воєнного часу особливо слід звертати увагу на актуальний психоемоційний стан студентів: психоемоційну стійкість, урівноваженість, самоконтроль, рівні агресивності, присутність ознак стресу, дезадаптації, наявність психологічної травми. Тоді практичний психолог робить висновок щодо загального рівня адаптованості студентів до навчання в умовах війни.

Заходи психопрофілактики — це виховні та психологічні заходи, спрямовані на попередження можливих соціально-психологічних і психологічних проблем, створення сприятливого емоційно-психологічного клімату в студентських групах, виявлення осіб з груп ризику. Даний напрям ефективно реалізується через групові форми роботи: лекції, бесіди, тренінги, практичні заняття.

Заходи психологічної просвіти — це лекції, бесіди, зустрічі з представниками медичних установ, соціальних служб, поширення спеціальної літератури і відеофільмів задля підвищення обізнаності студентів з таких питань, як: роз'яснення особливостей реакції людської психіки на вплив стресових чинників; види негативних психічних станів та способи подолання їх наслідків; симптоми ПТСР; способи саморегуляції поведінки; розвиток психологічної стійкості та ін.

Заходи протидії негативному інформаційно-психологічному впливу можуть бути організовані у формі майстер-класу, тренінгу чи презентацій. Під час цих заходів молодь навчається основам медіаграмотності в умовах війни, бути уважним до того, яку інформацію отримують, аналізувати і критично оцінювати інформацію, якій немає офіційних підтверджень.

Психологічна підтримка спрямована на пошук ресурсів студентів. Здійснюється за допомогою таких заходів як: індивідуальне психологічне консультування, тренінги з пошуку та активізації особистісних ресурсів, кризове консультування внутрішньо-переміщених студентів.

Психокорекційна робота може проводитися індивідуально чи у групі та спрямовується на усунення негативних емоційних станів, для підвищення адаптивних можливостей студентів, розширення їх поведінкового діапазону та підтримки психологічного здоров'я. Наприклад, проведення бесід; соціально-психологічного тренінгу з метою формування і розвитку шляхів підтримування оптимального психофізичного стану, психологічного благополуччя.

Результати аналізу проблеми. Ґрунтуючись на узагальненнях теоретичного аналізу та практики можемо говорити, що для студентів на даному етапі навчання важливо: 1) розуміти емоції, регулювати емоції, спостерігаючи за тим, як це роблять успішно інші; 2) дотримуватися подібного режиму дня, за яким жили до війни; 3) обговорювати те, що відбувається, з батьками та / або іншими значущими людьми; обговорення є корисними для емоційної стабілізації та зміцнення єдності з рідними та близькими; 4) підтримувати спілкування з друзями, бо емоційна залученість унеможливорює ізолювання; 5) долучатися за наявності ресурсу до допомоги іншим; 6) звертатися за консультацією до психолога, якщо є потреба і самі впоратись не можуть.

Висновки з описом перспектив практичного використання отриманих результатів. Можемо стверджувати, що головними умовами ефективності психологічного супроводу є системність, цілеспрямованість і спрямованість практичного психолога закладу вищої освіти на створення належних, соціально-психологічних умов для того, щоб студенти могли опанувати психотравмуючі ситуації і попередити виникнення негативних психічних станів. Перспективи подальшої роботи вбачаються у вивченні

концептуальних основ психологічного супроводу студентів в умовах війни, а також впровадженні програми психологічного супроводу для студентів педагогічного закладу вищої освіти. Результатом упровадження програми психологічного супроводу буде профілактика виникнення негативних психологічних станів у студентів і підтримка оптимального стану їх психічного здоров'я, розвиток психологічної стійкості до впливу стресових чинників.

Список використаних джерел

1. Бабак К. В. Психологічний супровід професійного розвитку студентів педагогічного коледжу: структурно-інтегративний підхід. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2015. № 2 (15). С. 7-12.

2. Мушкевич М. І. Поняття супроводу у сучасній психологічній науці. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2011. Т. XIII. Ч. 1. С. 287-294.

3. Панок В. Г., Острова В. Д. Психологічна служба вищого навчального закладу: організаційно-методичні аспекти. Київ : Освіта України, 2010. 230 с.

4. Савчук З. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу. URL : https://wp.nmc-pto.rv.ua/DOK/IS_2018/Savchuk_Z.pdf (дата звернення : 08.09.2022 р).

А. І. Куриця

ЗНАЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність. Особливості формування особистості на сучасному етапі полягають у тому, що цей процес відбувається в умовах соціально-економічної кризи суспільства, розширення соціальної самостійності та